

varlık

ISSN 1300-1728-0-3

KURUCUSU YASAR NABI NAYIR
AYLIK EDEBİYAT VE KÜLTÜR DERGİSİ
HAZİRAN 2017
112749 2017/06-1317
15 TL

Konformist Hezeyan ve Muhalif Çaresizlik

• Nilgün Tütal • Tezcan Durna • Korkmaz Alemdar
• Mutlu Binark • Aydın Çam

EDEBİYAT GÜNDEMİ

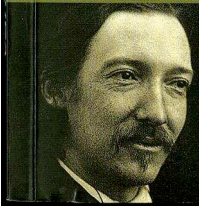
Kuşak Kuşatması

Sabit Kemal Bayıldiran

Süleyman Nesib: "Gülerdiniz Bana, Bahşeydikçe Askımdan" **Murat Batmankaya** • Adsızlaştırılan Zaman **Feridun Andaç** • Egemen Berköz'ü Seviyorum... **Haydar Ergülen** • Sanatı Yeniden Düşünmek yahut İmgesel Dil Olarak Sanatı Tanımlama Olanakları **Bilgin Güngör** • İki Ernesto Var Küba'da... **Çiğdem Ülker** • "Dönsün Koca Dünya"yı Travmatik Yasantılar Eşliğinde Okumak **Raşel Rakella Asal** • Türk Saz Şairlerinin (Aşıkların) Karakteristik Özellikleri **Okan Alay** • Oğün Kaymak Şiiri İçin Deep-Note **Celâl Soycan** • Yeni Şiirler Arasında **küçük İskender** • **ŞİİR** Mustafa Köz, Oya Uysal, Atilla Birkiye, Sadık Yaşar, Arife Kalender, Hakan Güzelçere, Önder Çolakoglu, Gökhan Bakar, Yunus Aydın • **ÖYKÜ** Deniz Özbeyli, Zeynep Delav, Sibel Gögen, Nazlı Ayça Özkarahan • **DESEN** G. Öykü Doğan, Kader Aktü

• **VARLIK KİTAPLIĞI** Vural Bahadır Bayrıl ile Söyleşi **Haluk Öner** • Gülde Kerem Yangını - Harun Atak **Hüseyin Peker** • Metin Fındıkcı ile Söyleşi **Salih Bolat** • Bastı - İntizar Husain **Büşra Bakan** • Selahaddin Eyyubi - John Man **Yaşar Öztürk** • Şiir Günlüğü **Gültekin Emre** • Küresel Haberler **Zeynep Şen**

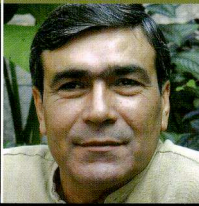
Stevenson'ın *Define*
Adası'nda Anlatmadıkları

Nilay Özer
Korkuluklara Giysi Yardımı

Hüseyin Ferhad şiiri üzerine

Bir Roman Kahramanı
Orhan Veli

İÇİNDEKİLER

Çizgiyorum	<i>G. Öykü Doğan</i>	2
Konformist Hezeyan ve Muhafif Çaresizlik	<i>Nilgün Tural</i>	4
Sessiz Çoğunluğun Konformizmi	<i>Nilgün Tural</i>	6
Toplumsal Kutuplaşma, Hegemonya Krizi ve Medyanın Esareti	<i>Tezcan Durna</i>	12
Nereden Başlanması Gerekliğini Bilen Var mı?	<i>Korkmaz Alemdar</i>	14
Algoritmaların Yarattığı Yankı Odalarında	<i>Mutlu Binark</i>	19
Siyasal Katılım Olanığı ya da Olanaksızlığı	<i>Aydın Çam</i>	24
Entelektüel Sürgün		
Süleyman Nesib – “Gülerdiniz Bana, Bahseyledikçe Aşkımın”	<i>Murat Batmankaya</i>	27
Adsızlaştırılan Zaman	<i>Feridun Andaç</i>	31
Yeni Şiirler	<i>Mustafa Köz</i>	32
Egemen Berköz’ü Seviyorum...	<i>Haydar Ergülen</i>	34
Hırsız	<i>Deniz Özbeyleli</i>	38
Güzden Önce Gelmişti Kuş	<i>Oya Uysal</i>	40
Robert Louis Stevenson’ın		
“Define Adası”nda Anlatmadıkları	<i>Taner Ay</i>	42
Sanatı Yeniden Düşünmek yahut		
İmgesel Dil Olarak Sanatı Tanımlama Olanığı	<i>Bilgin Güngör</i>	50
Renkhâli	<i>Atilla Birkiye</i>	54
Edebiyat Gündemi:		
Kuşak Kuşatması	<i>Sabit Kemal Bayıldır</i>	55
Hüseyin Ferhad Şiiri Üzerine:		
Alef ile Alef Arasında Bir Kronotopya	<i>Aydın Afacan</i>	60
Cankurtaran	<i>Zeynep Delav</i>	65
İki Ernesto Var Küba’da...	<i>Çiğdem Ülker</i>	68
Şiirler	<i>Sadık Yaşar</i>	72
“Dönsün Koca Dünya”yı Travmatik Yaşantılar		
Eşliğinde Okumak	<i>Razel Rakella Asal</i>	73
Balkon	<i>Haşan Güzeldere</i>	82
Türk Saz Şairlerinin (Aşıkların)		
Karakteristik Özellikleri	<i>Okan Alay</i>	83
Oğün Kaymak Şiiri İçin Deep-Note	<i>Celâl Soycan</i>	87
Kısa Kanat	<i>Arife Kalender</i>	88
Yeni Şiirler Arasında	<i>kiçuk İskender</i>	89
Sibirya Ekspresi	<i>Sibel Gügen</i>	90
Bohçacı Geldi	<i>Önder Çolakoglu</i>	91
Saplantı	<i>Gökhan Bakar</i>	93
Kılıç Yarısı	<i>Nazlı Ayça Özkarahan</i>	94
Deneme	<i>Yunus Aydın</i>	95
Vârlık Kitaplığı		
Vural Bahadır Bayrıl ile Söyleşi	<i>Haluk Öner</i>	97
“Bir Roman Kahramanı Orhan Veli” / Haluk Oral	<i>Hamdi Koç</i>	101
“Korkuluklara Giysi Yardımı” / Nilay Özer	<i>Fırat Caner – S. F. Çanga</i>	102
“Gülde Kerem Yangını” / Harun Atak	<i>Hüseyin Peker</i>	103
Metin Fındıkcı ile Söyleşi	<i>Salih Bolat</i>	104
“Basti” / Intizar Husain	<i>Bügra Bakan</i>	106
“Geçmişin ve Geleceğin		
Hükümdarı Selahaddin Eyyubi” / John Man	<i>Yağar Öztürk</i>	107
Şiir Günlüğü	<i>Gültekin Emre</i>	108
Küresel Haberler	<i>Zeynep Şen</i>	110

TOPLUMSAL KUTUPLAŞMA, HEGEMONYA KRİZİ VE MEDYANIN ESARETİ

TEZCAN DURNA

Türkiye'deki toplumsal ve siyasal alana dair dile getirilen en yaygın tespitlerden biri toplumun tam ortasından ikiye bölünmüş olduğudur. Gezi sürecinde sokağa çıkanlara karşı, dönemin başbakanı, günümüzün cumhurbaşkanı, 2019'un "Başkanı" Recep Tayyip Erdoğan "yüzde elli evlerinde zor tutuyorum" diyerek bu saptamaya somut bir rakamla katkıda bulunmuştu. 16 Nisan'da yapılan referandumla bu saptama tescillenmiş oldu. Aslında toplum bu ortasından ikiye bölünme hali, aynı zamanda bir hegemonya krizi olarak okunmalıdır. Hegemonya kabaca toplumun tümünün çıkarına olmamasına rağmen, iktidarın ya da tarihsel blokun yürüttüğü politikaların toplumun tümünün çıkarına olduğuna inanırılması olarak tanımlanabilir. Toplumun yarısı, hâlâ son referandumda hayır oyu veriyse burada bir hegemonyadan bahsetmek mümkün değildir. Ancak bütün toplumlarda olduğu gibi, Türkiye'de de elbette hegemonyanın krize girdiği durumlarda şiddet devreye girer, üstelik bu şiddet somut şiddetle kalmaz, simgesel şiddet de

buna eşlik eder. Türkiye ana akım medyası bu simgesel şiddetin belki de en başat aktörlerinden biri olarak her zaman tarihsel rolünü oynamıştır, ancak içinde yaşadığımız dönem kendi içinde özgünlükler taşımaktadır.

Normal koşullarda, Benedict Anderson'un da işaret ettiği gibi, medya/basin geniş bir coğrafyadaki gündelik kaygıları, kültürel sermayeleri, rutinleri ve sorunları farklı olan insanlardan aynı ideale inanan hayali cemaatler yaratılmasını sağlar. Böylece Edirne'de bir dahaki ay oğlunun düğününü nasıl yapacağını düşünen bir adamla, Hakkari'de oğlu dağa gitmiş bir adamın kaygıları izlediği bir akşam ajansıla eşitlenmiş olur. Üstüne bir de o ajansın arkasından vurdu lu kırdılı bir dizi film izlendi mi bilişsel haritadaki boşluklar tamamlanır ve hayali cemaatin üyelerinin gündelik kaygıları belli bir düzeyde eşitlenir. Ancak içinden geçtiğimiz dönemde bu gündelik kaygılar ne izlenen ajansla eşitlenebiliyor, ne de izlenen bir dizi filme aynı heyecanla bağlanabiliyor. Son dönemde belki de aynı ortak heyecanla izlenilen yegâne televizyon progra-

mı Survivor gibi görünüyor. Ortalama bir insanın normal koşullarda kolayca erişebileceği bir öğünlük yiyecek için karan kırına bir rekabetin sürdürüldüğü ve bu rekabet sonucunda elenenlere hiç acımayla bakılmadığı bir orman kanununun şova dönüştürüldüğü bir program. Sanki bu dönemin vakai adiyesi haline gelmiş yaşama tutunma biçimi, belki de şova dönüştüğünde yaşamın zorluklarını daha iyi anıyormuş gibi hissettirdiği için bu programa tutkuyla bağlanıyor olabilir izleyiciler.

Mevzuyu dağıtmadan bu ikiye bölünme halinin hegemonyayı neden ve nasıl krize soktuğunu ve buradan bir çıkış yolunun olup olmadığını üzerinde durmak gerekir. İletişim fakültelerinin ilk sınıfta basının görevinin haber vermek olduğu, televizyonun işlevinin de bilgilendirmek ve eğlendirmek olduğu öğretilir. Basının "nesnel, tarafsız ve dengeli" bir biçimde haber vermesi gerektiği belirtilir. Aslında bu üç temel kriter, bir iktidarın hegemonyası için elzemdir. Zira basının ya da medyanın verdiği haberleri bu kriterlere uygun bir biçimde vermesi, herkesin o verilen haber-

lere inancının garantisidir. Biliriz ki, böylesi kriterlere bağlı bir haberci kaynağa bağlı bir biçimde herhangi bir olay ya da olguya ilgili yorum yapmaz ve bize olguyu olduğu gibi iletir. Medyanın bu varsayımsal niteliğine dair yılınla eleştiri yapılmıştır; nice eleştirel söylem analizi çalışmasında, aslında tarafsızlık adı altında ırkçıktan, ayrımcılığa kadar pek çok temsilin üretildiğine dair saptamalarla bulunulmuştur. Ancak en nihayetinde belirli kriterlere bağlı olmak okuyucuda kısmi bir güven oluşturmaz.

Türkiye’de geldiğimiz noktada bu kısmi güveni oluşturacak tek bir kriter kalmamıştır. Bu güvensizlik hali, ikiye bölünmüş kamplar arasındaki diyalogu imkânsız hale getirmiştir. Hükûmete yakın bir gazetenin yaptığı haberi okuyan, muhalif bir okur hangi haberin ne saikle yapılmış olabileceğini daha başlığı okur okumaz anlamakta ve o haberi okumanın beyhude olduğuna inanmaktadır. Ancak aynı haberi okuyan hükûmet yanlısı bir okur da o haberin yanlış olduğunu bilse dahi peşinen inanma eğilimindedir. Böylece toplumun ikiye bölünmüş parçaları bambaşka gerçeklik kurgusu ile yaşama bağlanma eğilimine girmektedir. Neredeyse aynı göğün altında, ancak paralel evrenlerde yaşamaktadır bu farklı gerçeklik kurgusuna sahip kesimler. Aynı durumun bir benzeri sosyal ağlarda da tekrar edilmektedir. Örneğin KHK ile işi elinden alınmış bir akademisyen, sesini duyurabilmek için aylık grevine başlamakta, bu haberin sosyal medyada paylaşıldığı anda, gönderininaltına, o haksızlığı sorgulamak yerine “beter olsun, ölürseniz memleket bir hainden kurtulmuş olur” gibi acımasız, merhametten yoksun yorumlar yapılabilmektedir. Sosyal medya ilk bakışta ana akımın dışında, bir sesini duyurma mecrası gibi görünmekle bir-

likte, toplumsal kamplar arasındaki diyalogsuzluğu derinleştiren bir işlev de görebilmektedir. Bu koşullar altında hakkını aramak için eylem içine girmek de anlamını yitirmektedir.

Yukarıdaki okur profilleri üstünden verdiğimiz örnek aslında yönetme sanatının temel unsuru olan hegemonyanın nasıl bir krizde olduğunun temel göstergesidir. Elbette her iktidar hegemonyaya ihtiyaç duymayabilir. Söylen, zorla, baskıyla da yönetmek bir yol olabilir. Ancak diyalogu imkânsız hale getiren sosyal medya mecraları, aynı zamanda ana akımlaşmış güdümlü parti medyalarında üretilen paralel gerçekliği yerinden etme potansiyeli de barındırabilir kendi içinde. Her ne kadar iktidar baskı, yasaklama, kapatma, yayın durdurma gibi önlemlere başvursa da, günümüz teknolojileriyle bu yasakları aşmak mümkün hale gelmiştir. Ancak elbette iktidarın karşısında bir karşı dil ya da karşı hegemonya oluşturmak için sadece sosyal medyaya bel bağlamak, çare olmayabilir. Öncelikle iktidar katında kurulan neyse ki hegemonik olmayı başaramamış neredeyse tamamen komplo teorilerine dayalı gerçekliği somut taleplerle yerinden etmek gerekir. İktidarlar elbette hegemonya krizi içindeyken şiddetin ölçüsünü artırır. Bu şiddetle başa çıkmanın yolu aynı şiddetle karşılık vermek olamaz. Bu iki nedenle makul bir yol değildir. Birincisi, devletin şiddet aparatlarıyla günümüz koşullarında başa çıkmak mümkün değildir. İkincisi şiddetle şiddetle karşılık verildiği anda bu kör dövüşüne dönüşür. Bu kör dövüşünden kurtulmanın tek yolu belki de, ön yargıların oluşturduğu gerçeklik kurgularının esiri olmadan mümkün olduğu kadar kişisel diyaloglar kurabilmektir. Zira medyadan alınan haberler, artık günümüz koşullarında önyargılarımızı derinleştirmekten ve bu

önyargılara dayalı müktedir olma pratiğini pekiştirmekten öte bir anlam ifade etmemektedir.

Sonuç olarak medya hep birtakım stereotipler üreterek de birbirine benzemez insanlardan bir hayali cemaat yaratılmasına önyak olur. Bunlar geçmişte ve elbette şimdide Ermeni, Rum, Yahudi, Laz, Kürt gibi stereotiplerdir. Bu liste daha çok uzar, ilk akla gelenler en yaygın stereotiplerdir. Ermeni haindir, Rum denize dökülmüştür, Yahudi cimridir, Lazın kafası bir tuhaf çalır, Kürt feodaldır, çok çocuk doğurur vs. Ancak bir Ermeni ile ilk defa yüz yüze karşılaştığımızda anlarsınız ki, medyanın ürettiği stereotip anlamsızdır ve Ermeni de pasturmalı kuru fasulyeye bayılır, Yahudi de hepimiz kadar tutumludur. İçinde yaşadığımız dönemde iktidarı ve reisini can sipere savunan adam/kadın da memleketine bağlı; savaş olmasın, barış gelsin, insanlar ölmesin diyen Barış akademisyeni de memleketi için kaygılanıyor. Ancak esir alınmış bilgilenme kanalları bu iki farklı gerçekliğin içinde vücut bulan kesim arasında öyle bir bariyer oluşturmuş durumda ki, her iki taraf da birbirine düşman hale gelmiş. Bu bariyerin varlığı iktidara sonsuz bir hareket alanı yaratıyormuş gibi görünmekle birlikte, aslında çok incedir, her an delinebilir. Kimliklerimizi ve önyargılarımızı abartmadan, araya esir alınmış medyanın dolayımını sokmadan doğrudan açıkça diyalog kurmak, tüm hukuksuzluğa rağmen, hukuksuzluk yapanlardan inatla hukuk talep etmek belki de en çıkarıcı yol gibi görünüyor. Böylesi inatçı bir talep, eminim ki halihazırdaki “öğrenilmiş çaresizliğin” aşılabileceği ve farklı taleplerin birbirine eklenmesini sağlayabilir. Bu potansiyel, her ne kadar inanılmaz da bu topraklarda baki. Mesele yeterince inatçı olabilmek-tir.